

ЩОДО СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ОБОРОННОГО АЛЬЯНСУ AUKUS

В. В. Орлик, к. і. н, головний консультант відділу зовнішньої політики центру зовнішньополітичних досліджень НІСД

15 вересня ц.р. лідери **США, Великої Британії та Австралії** оголосили про формування нового партнерства у сфері безпеки для Індो-Тихоокеанського регіону (далі - ІТР) - AUKUS.

Ця ініціатива передбачає активізацію співробітництва у галузі військово-морських технологій, тісніше узгодження регіональної політики і дій, а також глибоку інтеграцію збройних сил і оборонної промисловості трьох союзників. Окремо згадується нарощування обміну інформацією по лінії воєнних і зовнішньополітичних відомств, співробітництво у кіберпросторі, у сфері розвитку штучного інтелекту, квантових технологій тощо¹.

Під час представлення нового формату безпекового партнерства оминалися будь-які згадки про **Китай**, наголошуючи на «підтримку і посилення стримування» у регіоні в цілому. Проте очевидним контекстом виникнення нового безпекового проєкту в ІТР є посилення впливу КНР, особливо в плані розбудови армії та ВМС, посилення тиску на Тайвань і розміщення сил в Південно-Китайському морі, ситуація у Гонконгу тощо. Призупинення стратегічного економічного діалогу з Австралією на невизначений термін (травень 2021 року) відчутно вплинуло на багаторічне дипломатичне балансування Канберри між інтересами торгівлі з КНР та безпековим союзництвом із США.

Першою практичною ініціативою нового партнерства має стати програма будівництва Австралією *підводних човнів із ядерними силовими установками*. За словами прем'єр-міністра Австралії Скотта Моррісона, перші вісім атомних підводних човнів мають бути прийняті на озброєння вже у 2036 році. Одночасно, глава австралійського уряду запевнив, що дані домовленості не порушують жодних

¹ Joint Leaders Statement on AUKUS <https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2021/09/15/joint-leaders-statement-on-aukus/>

міжнародних зобов'язань у сфері ядерного нерозповсюдження, оскільки Австралія не має намірів отримати ядерну зброю чи створювати цивільний ядерний потенціал. *З точки зору режиму нерозповсюдження ядерної зброї, угода створює небезпечний прецедент, дозволяючи державам, що не володіють ядерною зброєю, все ж отримувати матеріали, необхідні для реакторів підводних човнів.*

Наразі метою союзників є виведення австралійського підводного флоту на технологічний рівень, що відповідав би розвиткові найбільших у світі китайських ВМС.

Однією з цілей альянсу проголошено наближення Європи, зокрема Великої Британії, до зусиль союзників у стратегічній сфері, а отже і забезпечення глибшої оперативної сумісності ВМС трьох держав. Президент США Джо Байден окремо наголосив на сподіваннях щодо «тісного співробітництва» із **Францією** в Індо-Тихоокеанському регіоні².

Проте очевидна за таких умов відмова Австралії від контракту із французькою Naval Group на будівництво 12 дизель-електричних субмарин (56 млрд. євро) вже викликала незадоволення французької сторони. Глава МЗС Франції Жан-Ів Ле Дріан заявив, що вважає розрив контракту «підривом довіри» і що в них є питання до «поведінки США», що не сприятиме консолідації європейських зусиль у протидії КНР як в регіоні, так і в глобальному вимірі.

Китайська сторона очікувано розкритикувала створення нового безпекового альянсу: представник посольства КНР в США засудив створення блоку AUKUS, зауваживши що не слід створювати ізоляційні пакти, спрямовані проти інтересів третіх сторін та відмовитись від «менталітету холодної війни та ідеологічних упереджень».

Нова Зеландія заявила, що заборонить підводним човнам Австралії входити до її акваторій відповідно до існуючої політики щодо присутності атомних підводних човнів. Аналітики вже зауважили відсутність Нової Зеландії у новому альянсі, хоча прем'єр-міністр країни Джасінда Ардер підтвердила відданість участі в інших безпекових угодах типу розвідувального альянсу «Five Eyes».

Участь **Великої Британії** в AUKUS цілком вкладається у концепцію «Глобальної Британії», що обумовлює присутність у ключових регіонах світу в інтересах міжнародної безпеки та пріоритетність відносин з державами Співдружності націй. Продовжуючи позитивний досвід взаємодії в ІТР після спільних військово-морських навчань сил самооборони Японії та авіаносної ударної групи ВМС Великої Британії біля Окінави (серпень ц.р.), Лондон чітко зафіксував успішний початок постійної військової присутності в регіоні.

² Варто відзначити, що у квітні ц.р. відбулися спільні навчання ВМС Франції та Індії в Аравійському морі, у яких брала участь ударна авіаносна група на чолі з флагманом французького флоту авіаносцем «Шарль де Голь». У червні ц.р. року пройшли французько-японські навчання поблизу берегів Японії, у яких взяла участь французька амфібійна група високої готовності на чолі з універсальним десантним кораблем типу «Містраль» «Тоннер».

Також Британія може отримати практичну користь від розвитку австралійського атомного підводного флоту у вигляді очікуваної участі у проекті британських компаній Rolls-Royce та BAE Systems.

Не можна виключати, що залучення Британії до AUKUS покликане згладити серйозні протиріччя, що виникли між Лондоном і Вашингтоном на рівні оборонних відомств через кризу в Афганістані, та підтвердити стабільність намірів стримувати Китай в ІТР.

На 24 вересня ц.р. заплановано перший очний саміт лідерів держав-учасниць **Чотиристороннього діалогу з безпеки (QUAD)** (США, Австралії, Індії, Японії), де обговорюватимуться нові загрози і виклики в регіоні, насамперед пов'язані із зміною у розстановці сил внаслідок подій у Афганістані. Стрімкий вихід з країни американських сил істотним чином зашкодили репутації США як передбачуваного союзника. Нині завданням у QUAD адміністрація США вважає відновлення довіри регіональних союзників і партнерів та мобілізацію зусиль для протистояння зростаючому впливу Китаю, який наразі став бенефіціаром ситуації довкола Афганістану. Цій же меті було присвячене нещодавнє регіональне турне віце-президента США Камали Харріс до Сінгапуру і В'єтнаму (серпень ц.р.).

Висновки

Поява AUKUS має важливе значення для підтвердження США статусу провідної військово-політичної сили у світі та в ІТР, демонстрації підтримки союзників (насамперед, Австралії) та мобілізації зусиль у протистоянні політиці КНР, зміщення акцентів у критиці зовнішньополітичної практики Білого дому в контексті афганської кризи тощо.

AUKUS має стати свідченням серйозності намірів США щодо захисту інтересів союзників за умов посилення конкуренції впливів у ІТР, зважаючи на можливості Китаю з огляду на його потужну роль в економіці регіону.